Редакція журналу «Літературна освіта: теорія, методика, практика» отримала ексклюзивні матеріали — дві статті від представниць Культурного товариства камішібай із Японії, які переклав професор Сайтама Університету Susumu Nonaka (Сусуму Нонака). Ми щиро дякуємо нашим японським друзям за те, що розповіли про древнє японське мистецтво паперового театру, яке надихає й досі. Камішібай нині використовують не тільки як засіб для живого спілкування і співпереживання, але і як освітню технологію. Тому ми вважаємо, що ці статті буде цікаво прочитати вчителям-словесникам. Ще раніше професор Сайтама Університету Susumu Nonaka (Сусуму Нонака) прочитав лекцію про японську казку «Момотаро, або Хлопчик-персик», в якій ми також побачили камішібай. Будь ласка, перегляньте цю лекцію на ютуб-каналі нашого журналу:
https://www.youtube.com/watch?v=fJOJ5tETkxM

Etsuko Nozaka (Ецуко Нодзака),
співголова Культурного товариства камішібай,
перекладач, письменник,
викладач університету (Японія)

Камішібай — по всьому світу!

УДК 792.9(520)
https://doi.org/10.33989/3083-6387.2026.3.371490

У грудні 2001 року ми заснували Культурне товариство камішібай (The International Kamishibai Association of Japan, IKAJA) і розпочали унікальний рух для розвитку цього традиційного виду народного японського мистецтва — паперового театру. Наша діяльність спрямована на поширення культури камішібай як у Японії, так і за кордоном. Першою головою Товариства стала Норіко Мацуї (авторка дитячих книжок із картинками та камішібай), виконавчою директоркою — Кьоко Сакаї (президент, нині голова ради директорів видавництва «Досінся»). У день заснування зібралися 20 членів керівного комітету з усієї Японії, і я також приєдналася до Товариства як відповідальна за міжнародний напрямок.

Ідея «Поширити камішібай за кордоном!» народилася завдяки семінарам щодо камішібай у В'єтнамі в 1990-і роки, на які як лектори були запрошені Норіко Мацуї, Кьоко Сакаї та редактор Сігеко Кусакабе.

Спілкуючись із місцевими письменниками та художниками, ми усвідомили, що за кордоном особливо необхідно чітко пояснювати, чим камішібай відрізняється від інших видів мистецтва. Так з'явилася теоретична книга Норіко Мацуї «Камішібай: радість співпереживання» (Токіо: Досінся, 1998), яка стала основою всієї нашої діяльності.

Оскільки за кордоном камішібай досліджений поки що недостатньо, ілюстровані книги іноді просто адаптують до цього формату. Тому наголошуємо, що книжка з картинками і камішібай — це принципово різні форми мистецтва зі своїми унікальними властивостями. Якщо книжка з картинками сприймається в особистому просторі та формує індивідуальність дітей, то камішібай сприймається у просторі загального співпереживання та вирощує це почуття. Коли виконавець перебуває прямо перед аудиторією і веде сюжет, пересуваючи аркуші з малюнками, художній світ твору входить у реальний світ і поширюється в ньому. Глядачі осягають світ твору на основі концентрації та спілкування, і саме тоді між самими глядачами, а також між глядачами

© Etsuko Nozaka (Ецуко Нодзака), 2026

та виконавцем народжується унікальне для камішібай «співпереживання».

Засноване таким чином Товариство зросло до 567 індивідуальних та 12 колективних членів у Японії, а за кордоном — до 302 індивідуальних та 23 колективних членів у 56 країнах та регіонах (станом на червень 2025 року). Простий підрахунок показує, що камішібай відомий більш ніж у чверті країн-членів ООН.

Заснувавши Товариство, ми почали виходити на зв'язок із співробітниками бібліотек, авторами, художниками та видавництвами в різних країнах, організовуючи для них семінари. Перший семінар пройшов у Франції. Прочитавши книжку «Дитячі бібліотеки: практичний досвід Франції» Женев'єви Паттер (переклад і редагування Такако Акахосі, 1985), ми відкрили для себе, що пані Паттер, давній друг Японії, просувала камішібай у франкомовних країнах ще з 1970-х років.

У 2002 році асоціація «Laissez-les lire» («Дайте їм читати»), головою якої була пані Паттер, організувала семінар для бібліотекарів, у якому ми також брали участь.

Через два роки, за сприяння пані Фуміко Ганценмюллер, нам вдалося провести семінар щодо камішібай у Міжнародній юнацькій бібліотеці в Мюнхені, яку очолювала директор Крістіана Раабе.

Ця діяльність послужила поштовхом до широкого визнання камішібай як мистецтва в країнах Європейського Союзу. Найдовше ми співпрацюємо з бібліотекою «Маленька кругла бібліотека» («La Petite Bibliothèque Ronde»), де пані Паттер є почесним директором. 2012 року ми спільно провели європейську конференцію «Камішібай — заради миру», а 2019 року в Парижі відбулася зустріч «Знайомство з камішібай», яка засвідчила, що камішібай активно поширюється у французьких бібліотеках та школах.

У Німеччині ми підтримуємо тісні партнерські зв'язки з об'єднанням «Форум камішібай». Спеціалісти відзначають, що камішібай відіграє позитивну роль у школах, допомагаючи дітям емігрантів та біженців органічно увійти до шкільного колективу.

Під час нашої поїздки до Словенії у 2018 році ми спостерігали, як батьки з дітьми насолоджуються камішібай — на вулицях, площах, церковних майданах. А в Хорватії розпочалася ініціатива «Асоціації Козлич» («Udruga Kozlići»), яка демонструє камішібай дітям з особливими потребами.

У країнах Південної Америки, таких як Перу, Бразилія та Мексика, щорічно проводяться фестивалі камішібай, у яких бере участь багато дорослих і дітей. Активний рух камішібай також спостерігається в Азії: у Китаї, Малайзії, Індії, Сінгапурі, Ірані та інших країнах.

Для зарубіжних членів ми щорічно випускаємо електронний інформаційний бюлетень англійською мовою та радимо ознайомитись з англомовною версією книжки Норіко Мацуї «Як виконувати камішібай: Запитання та відповіді» (Досінся).

Окрім того, брошура ручної роботи «Як виконувати камішібай», яку можна скласти з одного аркуша паперу, доступна вже 11 мовами, зокрема англійською та чеською, щоб її можна було роздавати дітям по всьому світу. Цю брошуру можна завантажити за покликанням: https://www.kamishibai-ikaja.com/en/recommended-eng.html).

Ми розглядаємо камішібай як культуру, що веде до миру, і через емпатію хочемо розділити радість спільного проживання моменту «тут і зараз». З 2017 року день заснування камішібай — 7 грудня — був оголошений «Всесвітнім днем камішібай». Відтоді цього дня з усього світу нам надходять фотографії усміхнених дітей, які насолоджуються камішібай.

З часів пандемії з різних країн нам дедалі частіше надходять запити: «Ми хочемо дивитися камішібай онлайн» та «Хочемо пройти онлайн-курс камішібай». Ми живемо в епоху, коли нас поглинає хвиля цифровізації, але щоб діти росли справжніми людьми, їм життєво важливо насолоджуватися історіями в

Камішібай у Словенії.
Виконавець: Саєко Уєхара
(член виконавчого комітету IKAJA).
Photo © IKAJA

Камішібай і японські діти.
Photo © IKAJA

реальному просторі — через живий голос, міміку та паузи. Ми не повинні забувати про радість камішібай як живої, безпосередньої зустрічі людини з людиною.

Ми будемо дуже раді, якщо ви приєднаєтеся до нас і станете частиною нашого Товариства, яке несе цінну культуру камішібай дітям усього світу. Якщо ви хочете дізнатися більше про нашу діяльність, будь ласка, відвідайте наш веб-сайт: https://www.kamishibai-ikaja.com/

Eiko Matsui (Ейко Мацуї)
співголова Культурного товариства камішібай,
художник-муралість, автор камішібай

Світ крізь камішібай

УДК 792.9(520)
https://doi.org/10.33989/3083-6387.2026.3.371491

«Ніколи більше не повинно бути війни, адже діти прагнуть радості життя!». Із цими словами моєї матері, яка пережила темряву війни, я прожила все своє життя.

© Eiko Matsui (Ейко Мацуї), 2026

Культурне товариство камішібай закликає: «За мир за допомогою камішібай!». Навіть якщо твір не присвячений темі миру, «сенс людського життя», закладений у добрих творах, доходить до людських сердець й осяює їх, відкриваючи шлях до миру. Тому ми вважаємо, що важливо звертатися і до серйозних, і до веселих творів.

У 1998 році в «Будинку культури та миру Кусунучі» (місто Окінава) відкрився перший у світі театр камішібай. Його заснували подружжя Гентоку та